

НЕМА ВРЕМЕНА ЗА ГУБЉЕЊЕ

САДРЖАЈ:

Новац нам је потребан САД	2
МАКРОЕКОНОМСКИ ПРЕГЛЕД	3
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈИ	
Сјеверозапад	6
Сјевероисток	7
Југоисток	8
Сарајево	9
Централни	10
ФИНАНСИЈЕ И ФИСКАЛНИ СЕКТОР	
Пореска реформа	11
Буджет	12
ПОЉОПРИВРЕДА	13
СТАТИСТИКА	15
КОМУНАЛНИ СЕКТОР	
Транспорт	15
ЕКОНОМСКА ТРАНЗИЦИЈА	
Приватизација	16
Пословно окружење	16
Булдожер	17
НАЈНОВИЈЕ ЕКОНОМСКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА БиХ	19

Овај Економски билтен објављен је у складу са овлашћењима лорда Paddy Ashdown-а, Високог представника.

Главни уредник: Patrice Dreiski, Замјеник Високог представника и шеф економског одјела, ОHR;

Технички уредник: Almira Kulagić, економско одјељење, ОHR;

Дизајн: Samir Mujković, одјел за ресурсе, ICT секција, ОHR.

За питања и објашњења молимо контактирајте:

economic.newsletter@ohr.int

Новац нам је потребан САД

У животу постоје неке ствари које не можемо избјећи. Нико не може вјечно управљати у органима власти на кредит.

Но како год то било незгодно, дошло је вријеме да се органи власти у Босни и Херцеговини морају суочити са критичним дебалансом између прилива прихода и одлива средстава на бази потрошње.

Како ствари тренутно стоје, Босна и Херцеговина ће се суочити са све већим буџетским дефицитима у наредних неколико година, што ће, уколико се ово не ријешити, онемогућити исплату плата, пружање услуга и коначно испуњење услове пакта о стабилизацији и придруживању ЕУ.

То није нешто што се може гурнути под тепих и урадити некада касније. То је нешто чиме се мора бавити сада.

Како се јасно види из макроекономског прегледа из Билтена за овај квартал, проблем готовинских токова у БиХ произлази из комбинованог ефекта густе вишеслојне управљачке структуре која упија јавна средства, и неефикасности и мањкавости пореског система.

Добро је што су у посљедњих неколико седмица органи власти подузели револуционарне кораке у убирању пореза, доношењем законодавства које овој земљи обезбјеђује модеран, ефикасан јединствен и правичан фискални систем. Ово, заједно са обједињавањем царинских служби, почет ће заустављати губитак стотине милиона КМ јавних прихода – што представља годишњи губитак за људе Босне и Херцеговине који се предуго толеришао. (Послаће и веома позитивну поруку инвеститорима, да је БиХ мјесто у које вриједи улагати, и да ће то опет, са своје стране, помоћи у отварању нових радних мјеста која су толико пријекно потребна.)

Но чак и са ефикаснијим прикупљањем пореза, још увијек је превише бирократије у власти Босне и Херцеговине коју морају плаћати грађани ове земље. Тако ће ускоро требати извршити избор и то брзо. Треба подузети мјера за смањење трошкова органа власти, али и обезбједити успостављање институција потребних за придруживање ЕУ. Све земље које су приступале ЕУ морале су основати нове агенције и институције да би испуниле услове чланства у ЕУ. БиХ то може урадити само укидањем непотребних слојева власти и побољшањем ефикасности власти на свим нивоима.

Као дио настојања везаних за европске интеграције влада БиХ покушава – опет да се послужимо рјечником из макроекономског прегледа – “ да изнова успостави службе (ветеринарске инспекцијесу један примјер) које нису постојале, што је било врло опасно, још од почетка деведесетих година, и што у сваком случају, треба одржати на вишем нивоу од онога који је био прије рата, ако БиХ жели испунити услове за приступање ЕУ.”

Не ради се само о питању придруживања Европи. Ради се о пружању бољих услуга грађанима; ради се о претварању БиХ у, за живот просперитетнију, и безбједнију земљу.

Овај ће напор и коштати. Но уколико ова земља успије да приступи Европској унији, нема избора, већ да изнађе средства и то одмах.

Све више јача консензус око тренутног настојања да се БиХ усклади са Европом, а људима ове земље пруже услуге које људи што живе у другим земљама схватају здраво за готово.

То је могуће урадити, но могуће само ако се у току 2005 године политичари концентришу на начин на који се може извршити плаћање. Ако то не ураде ускоро, у најскоријој будућности, можда ће већ у ово доба године идуће године буџетски дефицит бити толики да ће испуњавање услова за сан ове земље да постане чланицом ЕУ бити немогуће остварити.

Амбасадор Доналд С. Хаус
Први замјеник Високог представника

МАКРОЕКОНОМСКИ ПРЕГЛЕД

Одговарајући органи власти

Познато је да је Charles de Gaulle једном упитао – ‘Како владати земљом у којој постоји 246 врста сирева?’

Данашња БиХ нема толико много сирева али има готово једнако толико ратличитих накнада и пореза, као и запањујуће огроман број министарстава.

У протеклих неколико мјесеци, учињен је значајан напредак у рационализацији пореског система – Управа за индиректно опорезивање је на чеоној позицији у овом смислу – а учињен је напредак у смањењу административних оптерећења – процес Булдожер имао је водећу улогу у укидању бесмислене бирократије. Када је у питању превелик број запослених у органима власти, једноставан одговор био би да се отпочне са укидањем појединих одјела и особља. Но ништа, наравно није тако једноставно. Чињеница је да у извјесним аспектима БиХ треба више, а не мање органа власти. Тренутни просјечни капацитети државног нивоа власти у БиХ су попуњени само са нешто мало више од 50% од минимума потреба. Овај проблем треба ријешити. Док се не ријешу грађани неће имати оних служби које имају право очекивати, а БиХ неће имати систем власти успостављен тако да задовољава минимум европских стандарда.

Оно што је БиХ потребно су одговарајући органи власти: требају јој одговарајуће државне институције које функционишу, ако жели да учини иакакв напредак у правцу придруживања ЕУ и чланству у другим међународним тијелима, попут Свјетске трговинске организације, Партнерства за мир. За те организације потребно је испунити одређене институционалне критерије. Оне не захтијевају оснивање конкретних

министарстава и агенција из неких произвољних разлога већ зато што постојање тих институција – Министарства одбране, унутрашњих послова и правде, на примјер – представљају прихваћене предуслове модерних демократских држава. Та министарства раде за добробит грађана. То је круцијална поента пошто предмет изградње капацитета органа власти Босне и Херцеговине није испуњавање критерија које постављају међународне организације већ побољшање услова живота за људе у БиХ.

Тренутно, капацитети органа власти БиХ који треба да се баве разним питањима потребним за процес придруживања – а што је још важније – за грађане ове земље су слаби.

У сржи те слабости је неадекватно финансирање. За то постоје два разлога – густа вишеслојна управљачка структура (чијих је недостатака сваки грађанин веома свјестан) која упија јавна средства, и, неефикасан порески систем (који омогућава множење накнада и такса на начин на који се у Француској множи број врста сирева).

Фискални систем је у процесу реформе – а у једном другом чланку у склопу овога билтена говори се о укидању двоструког опорезивања, рационализацији царина, акциза и индиректних пореза. Развој догађаја на овом пољу у посљедња три мјесеца представља огроман корак напријед у стварању јединственог економског простора у БиХ, подстицању улагања на дуги рок, стварању услова за нова радна мјеста.

Ово одговара опште прихваћеном академском гледишту да увођење пореза на додатну вриједност може имати “револуционарни” утицај на привреду у транзицији. Robin Burgess & Nicholas Stern у свом чланку Опорезивање и развој¹ кажу да је утврђена досљедна добит од ПДВ-а, ‘у смислу

¹ Burgess, R & Stern, N.; ‘Taxation and Development’, *Journal of Economic Literature*, (June 1993)

покривености, прихода и једноставности у односу на постојећи систем².

Увођење ПДВ-а помоћи ће у смањењу обима сиве економије и обезбиједити уједначене услове за све врсте пословања. Импликације које се односе на БиХ не треба ни истицати – ефикаснији систем индиректног опорезивања и рационалан режим ПДВ-а требало би да произведу предвидљивији ток прихода за државне институције.

Док ће с једне стране рационализација фискалног система засигурно помоћи при плаћању ефикасније власти на државном нивоу, то неће бити довољно. Смањење броја сувишних министарстава на нивоима испод државног као и за њих везаног особља могло би ослободити средства за неке темељне службе. Пракса до сада била је смањивање обима активности на нивоима нижим од државног, како је дошло до ширења служби на државном нивоу. Међутим, искуство је показало да и овај процес утиче на приходе. Прво, успостављање нових министарстава и агенција укључује улагања и ствара трошкове везане за почетак рада. Трошкови настају и при смањивању броја особља на нивоима испод државног као и исплата оних који остају

Слика 1³

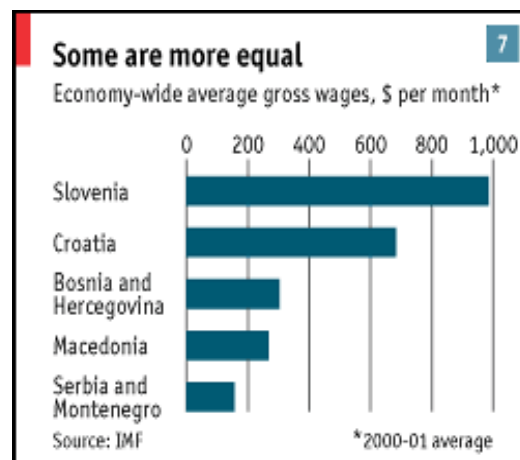
без посла. И како државна влада поново успоставља службе (ветеринарска инспекција представља само један примјер) којих од

² Ibid. p. 812

³ Figure 1: 'Westward, look, the land is bright', *The Economist*, (24th Oct 2002);

почетка 90'их година није било, што је било опасно, а морају се одржавати на вишем нивоу од онога који је владао прије рата, да би били испуњени предуслови за придруживање ЕУ. Оваква настојања попраћена су неизбјежним потребама за свјежим капиталом.

Јасна је чињеница да придруживање ЕУ захтијева ефикасне јавне институције а Европске интеграције одличан су подстицај за промоцију њиховог успостављања. То је логично али није лако. Десет земаља које су приступиле ЕУ у току 2004 године су све много богатије од БиХ и нису имале енормно компликован бирократски систем који тренутно функционише у земљи. Ипак су морале да мобилишу све своје резерве политичког и административног типа и посвете доста енергије и прихода у свом раду у правцу усвајања и асимилације *acquis communautaire*. Ни једна од њих није морала истовремено да изграђује државу истовремено са овим процесом.

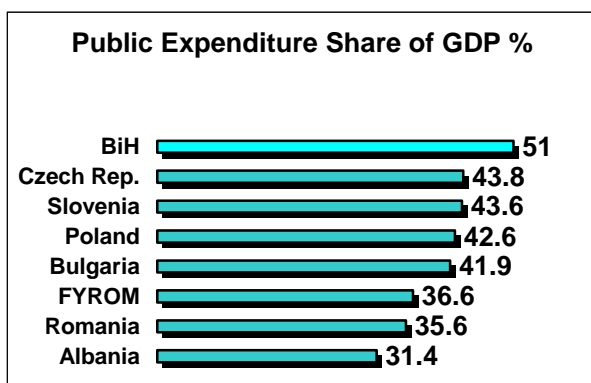
Слика 2⁴

Тиме је још значајније нагласити да смањење бирократског апарата БиХ не представља само смањење броја служби. Управо се ради о супротном. Једноставнија структура власти могла би омогућити побољшање служби, тако што би осигурала трошење средстава која иду на саме службе, а не на беспотребне бирократске међуслојеве. Једноставне структуре бране од корупције – што мање

⁴ Figure 2: 'Why Slovenia is not the Balkans', *The Economist*, (20th Nov 2003)

формулара треба попуњавати и за њих плаћати готовином, што мање службених биљега које треба сакупити, то је мање могућности да недовољно плаћени службеници скину одређени постотак који припада општој јавности

Тако је једноставност у интересу свих.

Слика 3

Преструктурисање функција органа власти и рационализација потрошње не представљају тмурну и у основи болну пропозицију. Далеко од тога. Реформе које БиХ мора провести да би имала модерну, ефикасну и на трошковима засновану структуру власти имаће дирекне позитивне ефекте на државне службенике. Студија коју су недавно провели McKinsey & Co – међународни консултанци из домена управљања (McKinsey Global Institute) каже да: 'продуктивност лежи у основи перформансе органа власти. ... Повећање продуктивности засигурно може доћи захваљујући смањењу инпута, али и због повећања квалитета и квантитета резултате.'⁵

Не ради се једноставно о мањем броју бирократа; ради се о давању инструмената бирократима потребних за обављање неопходних послова.

Пошто у БиХ, држава управља тако великим дијелом привреде, чак и релативно скромна побољшања у продуктивности одјељења органа власти могу произвести велике уштеде. Како су МцКинсеу-ови аутор истакли,

⁵Dohrmann, Thomas & Mendonca, Lenny; 'Boosting Government Productivity', *The McKinsey Quarterly*, No.4 (2004)

'у прошлој декади читав низ организација у јавном сектору у свијету – школе, агенције за социјални рад, системи за заштиту здравља ... побољшали су перформансу од 5- 30 посто ... Често су вршили избор између три класична управљачка средства за повећање продуктивности: организационо преобликовање, стратешке јавне набавке, и оперативно преобликовање.'⁶ "е-иницијативе органа власти" издвојене су као добар начин уштеде новца. Тако је требао 21 формулар и три недјеље да се у Сингапуру добије дозвола за извоз, а сада се може обрадити за 15 секунди и захтјев се подноси путем компјутера. Слични примјери могу се наћи у читавом свијету гдје долази до преструктурисања што увијек води уштедама од 30 до 40 посто

Реорганизацију органа власти БиХ треба посматрати у том свјетлу. Ако говоримо о смањивању бирократије од 21 формулара на 15 секунди онда говоримо о нечему што би сваки грађанин у овој земљи спремно подржао. Постоје политичка и уставна питања, али она не би требало да у сјену бацају практичне интересе људи који стоје у редовима.

Исто тако, многе владе у свијету већ су извршиле гигантске помаке са јавних монопола и потпуног власништва. Улога јавног сектора сада се сагледава са више концентрације на облик система него на испоруку. Тако владе и даље финансирају и утврђују цијену коштања и квалитет услуга, ако те услуге могу пружати и други – приватна предузећа, на примјер – у конкурентској и трошковно заснованој парадигми партнерства између јавног и приватног сектора.

То бо могао бити пут кога би БиХ могла слиједити, при чему политичка опција и даље фаворизује децентрализоване органе власти. Увођењем партнерства јавног и приватног сектора, ефикасне услуге могле би се обезбиједити концентрацијом израде политике на државном нивоу и делегирањем крајње испоруке извршним агенција и

⁶ Ibid.

уговорним странама. Та тијела обично имају структуру којом се лакше управља, влада и јача свијест о етици извршења обавезе и њихове је радње лако контролисати.

Аритметика органа власти БиХ је недвосмислена. Уколико се структура органа власти не рационализује а ниво јавних прихода знатно не порасте, неће бити довољно новца за најзначајнија министарства и агенције. То се може десити већ 2006 године. Тако се питање пројектованих недостатака прихода који ће се највјероватније десити у периоду интензивних активности у периоду припрема за придруживање мора наћи у врху дневног реда органа власти при утврђивању политика у току 2005 године.

РЕГИЈОНАЛНИ РАЗВОЈ

Сјеверозапад

Коначну верзија документа о стратегији развоја привредне регије сјевероисток АРДА је презентирала на састанку свих регионалних агенција за развој одржаном у Сарајеву 13 децембра 2004 године. Документ садржи укупно 148 пројеката чија се реализација планира у наредне три године.

23 новембра, АРДА је потписала уговор са ЕК, обезбјеђујући €100,000 за кофинансирање (заједно са домаћим утемељивачима).

Након пленарних сједница Булдожера БиХ, Комисија Булдожера за сјеверозапад детаљно је размотрила преко 40 реформских препорука, које су доставили углавном представници пословне заједнице из регије. Тако ће осам иницијатива, које је усвојила Комисија Булцер, бити предочено органима власти.

Алпос, Прњавор – примјер успјешне приватизације

Фабрика цијеви Алпос у Прњавору представља скорашњи примјер успјешне приватизације. Група Алпос, из Шентјуре у Словенији, са годишњом производњом од 200,000 тона цијеви, спада међу ајзначајније произвођаче цијеви у средњој и јужној Европи и један је од највећих европских произвођача нарочитих цијеви. 2004 годину творница је завршила куповином Фахопа у Алексинцу у Србији и Црној Гори са циљем повећања укупне европске производње на 300,000 тона цијеви годишње.

Група Алпос, која је зарадила €87 милиона у току 2004 године, инвестираће €5.3 милиона у Алпос, Прњавор до марта 2005. Производни циљ за творницу је 30,000 тона цијеви. Већина производње Алпоса, Прњавор биће продата у Њемачку, Аустрију, Пољску, Русију и Мађарску.

Према уговору о приватизацији потписаном у јулу 2004 године, Група Алпос преузела је обавезу плаћања за свој удио у фирми од КМ1.45 милиона, као и улагања КМ11.75 милиона у року двије године, те запошљавања још 30 радника у наредне три године.

Повратак Мљекаре АД Бања Лука

7 децембра 2004 године, капитал у државном власништву (65.75 посто) у Мљекари АД Бања Лука продат је суботичкој мљекари за КМ 500,000. Радило се о двије понуде у току тендерског поступка, но понуда суботичке мљекаре оцијењена је најбољом док је пунуда Виндије Вараждин одбијена.

Британски инвестицијски фонд, власник суботичке мљекаре, посједује већ четири некадашње државне мљекаре у Србији (Имлек – Београд, Импаз - Зајечар, Новосадску мљекару, и Земунску мљекару). Ови погони представљају готово 70 посто тржишта млијечних производа у Србији и Црној Гори. Према уговору о приватизацији, Суботичка мљекара преузела је обавезу

плаћања KM 500,000, и инвестирања од KM13.4 милиона у року од три године, те задржавање свих 166 радника. Нови власници су постигли и споразум са владом Републике Српске да ће сви дугови мљекаре према влади Републике Српске од KM1.8 милиона, бити претворени у дионице Мљекаре АД Бања Лука.

Новости из Бањалуке у области ваздухопловства

Пројекат изградње нове аеродромске зграде за обављање ваздушног саобраћаја на Међународном аеродрому Бањалука који је отпочет у априлу 2004 године, успјешно је завршен 31 децембра 2004. Нова зграда се састоји од седам спратова корисне површине 2,238.58 квадратних метара. Имајући на уму чињеницу да ова зграда има доста корисног простора да би смјестила цјелокупан систем за праћење ваздушног саобраћаја у Босни и Херцеговини, Дирекција за цивилну ваздушну пловидбу Републике Српске (види <http://www.pscad.org>), као институција у чијој је надлежности аеродром Бањалука, нуди се да буде домаћин овога система за БиХ. Према Дејану Тодоровићу, генералном директору Дирекције за цивилно ваздухопловство Републике Српске, ова нова зграда једна је од најмодернијих у Босни и Херцеговини и могла би представљати јаку основу за развој АТМ система у нашој земљи.

Сјевероисток

НЕРДА је поставила директора у октобру 2004 године, а у децембру потписала уговор са Европском комисијом на основу кога је седам пројеката одобрено за финансирање. Пројекти се односе на Центар за подршку и промоцију пословања, Успостављање центра за постицање подузетништва и самозапошљавања, Студију о изводљивости за пружање услуга везаних за развој пословања малим и средњим предузећима у БиХ, Центар за запошљавање, Програм који проширује пословне перспективе међу младим подузетницима, Подршку развоју туризма у сеоским и мање развијеним регијама БиХ, Центар за оредузетништво, те

промоцију Иновација и развоја тржишта за регију Посавине. Осим тога додатно финансирање одобрено је за пројекат Тузланске кантоналне туристичке агенције, пројекат Дјевојачка пећина у Кладњу. Регији сјевероисток је одобрено око 30 посто првобитно траженог укупног износа за финансирање пројеката које су поднијеле пет регионалних агенција за развој.

7-ог децембра ОХР Тузла ЕУ РЕД, НЕРДА и РЕЗ извршили су презентацију програма о локалној самоуправи и привредном развоју у контексту европских интеграција, новоизабраним градоначелницима.

У свјетлу активности комплементарних provedби стратегије развоја туризма кантона Тузла и општине Бановићи, органи власти општине Бановићи (рударски град поред Тузле) најавили су у децембру да ће у току 2005 године поново градити цесту која води до планине Злаца, једно од кључних туристичких мјеста у овом подручју. Ово ће највјероватније имати значајан и позитиван утицај на напоре везане за развој укупног туристичког потенцијала у регији.

Очекује се да ће неколико европских конзорција бити укључено у приватизацију стратешких предузећа у ФБиХ након објаве приватизацијског плана за 2005. Међу предузећима која треба да се по том плану приватизују су Криваја Завидовићи, предузеће за обраду дрвета и израду намјештаја.

Организовани систем управљања шумарством у Зеничко-добојској регији почео је да се обликује потписивањем уговора између кантоналног министарства за шумарство и Агенције за управљање шумама. Правни предуслови су коначно испуњени за успостављање јединствене кантоналне агенције надлежне за управљање резервама дрвних сортимената, што је до сада у пракси било под управом предузећа за обраду која су се опирала стварању јединственог тијела за управљање шумама у кантону. Агенција за управљање шумама неће моћи адекватно функционисати уколико се питање надлежности у потпуности не ријеша

Формирање јединственог тијела може донијети побољшања на пољу незаконите и неконтролисане сјече шума. Шуме БиХ су опћенито изложене овој злоупотреби због неадекватне контроле над шумама. Нека предузећа која се баве прерадом дрвета још увијек управљају шумама и нису била успјешно приватизована захваљујући неријешеним питањима на подручју управљања шумама и осталим питањима. Те фирме укључују и Кривају из Завидовића и Супчаницу Олово, које обе спадају у категорију стратешких предузећа.

Југоисток

Последњи квартал 2004 године је у региону Херцеговине обиљежен одређеним бројем привредних збивања и пројеката чији је циљ побољшање цјелокупног привредног пејзажа у региону.

Стратегија развоја херцеговачке регије званично је покренута 13 децембра на конференцији у Сарајеву, заједно са пет регионалних агенција за развој и ЕРУ РЕД. Ова стратегија утврђује четири стратешка циља за регију (развијена и одржива привреда; изградња институција за регионални привредни развој и урбанизам; заштита околиша). У склопу стратегије појавило се 196 идејних пројеката до сада, од којих 57 представљају регионалне приоритете.

Укупан износ средстава додијелених регији Херцеговина добивених након два позива за давање приједлога фонда ЕУ РЕД је око €346,000. Средства ће бити утрошена на укупно пет пројеката. Три пројекта обухватају развој система за контролу квалитета и увођење међународних стандарда у сектору малих и средњих предузећа; пословно–индустријску зону у Посушју; и припрему студије изводљивости у којој се истражује могућност успостављања пословног инкубатора у херцеговачкој регији. Још два пројекта имају за циљ подршку сектору туризма и развоју система обиљежавања туристичких атракција у херцеговачко–неретванском кантону.

Бављење проблемима у туризму и изналажење рјешења за проблеме у том сектору биле су главне теме на радном састанку представника мостарских туристичких удружења и агенција одржаног у децембру. Састанак је одржан на иницијативу мостарског пословно услужног центра како би се покренуле квалитетне припреме за наредну туристичку сезону. Недостатак смјештајних капацитета, одсуство адговарајућих знакова обиљежавања за туристе, недостатак простора за паркирање возила и неадекватна урбана санитација наведени су као главни проблеми у овоме сектору, док су главни циљеви постевљани на овоме састанку били како повећати промет туриста за најмање 50 посто у наредне три године.

Било је и других сличних случајева везаних за развој туризам. Три плот пројектаапанске агенције за међународну сарадњу у Благају, Подвележју и Невесињу, сваки од њих вриједан око КМ 400,000, за циљ имају подстицање привредног раста кроз развој еко–туризма.

Након \$20 милиона вриједних улагања у модернизацију опреме и технологије, луминиј Мостар покренуо је нови погон за производњу најсавременијих алуминијских блокова у октобру. Пројекат је проведен у партнерству са амеичком фирмом Вагтсафф. Истовремено, Алуминиј је потписао нови уговор у вриједности од \$80 милиона са хрватском партнером, ТЛМ Шибеник, којим се предвиђа испорука 45,000 тона нарочитих алуминијских производа ве године. Ово представља повећање од 6,000 тона у поређењу са 2004 годином.

Унаточ спором току приватизације у региону, има примјера приватизованих предузећа. Приватизација стратешког предузећа Гранит д.д из Јабланице успјешно је окончана у октобру, када се власничка структура промијенила и именован нови надзорни дбор. Предузеће тренутно запошљава 428 људи и од трговине са иностранством зарађује 70 посто својих прихода. Очекује се да ће бити додатних улагања у износу од 14 милиона КМ

и запошљавања нових 85 људи у наредне три године.

Након што су запослени преко бањалучке берзе откупили 30 посто државног капитала, повећавајући тако укупан удио у власништву на 85 посто, фабрика откивака из Билеће недавно је поново почела са производњом захваљујући уговорима склопљеним са једном словеначком фирмом и још неколико предузећа у Републици Српској и Србији и Црној Гори, у укупној вриједности од 1 милиона КМ. Иако ови уговори можда и нису најповољнији за ово предузеће из Билеће, омогућиће предузећу да испуни своје обавезе према радницима и држави и тако извршити поравнање. Државни капитал (30 посто) продат је преко бањалучке берзе у јос два предузећа у Билећи. (Житопродукт и Зрак). Ови удјели продати су за 30,042 КМ односно 181,024 КМ. Када се нови власници региструју по закону и укључе у управљачке структуре, очекује се поновни почетак производње.

Пољопривредни развој и даље је у порасту. Уз подршку УМЦОР-а и УСАИД-а, Пољопривредна задруга Агроплод у Стоцу, чије су главне дјелатности узгој и сакупљање самониклог биља и производња есенцијалних уља, тренутно се бави садњом два хектара љековитог биља. Да би проширио производњу и отворио нова радна мјеста, Агроплод планира стављање у погон нове линије за производњу чаја у наредних неколико мјесеци. Производња садница љековитог биља и поврћа очекује се ускоро.

Сарајевски регион

Сарајевска РДА иницирала је своју регионалну стратегију развоја на састанку свих пет регионалних агенција за развој одржаном у Дому армије у Сарајеву, 13 децембра 2004 године.

У току децембра 2004 године, агенција је потписала неколико споразума укључујући:

Уговор са УПИ банком да ради на обради финансирања пројекта за подршку 150 породичних газдинстава као и регионалним

развијним пројектима у складу са протоколима СЕРДА-е са КЈКП Сарајевогас и АД Сарајевогас Источно Сарајево, на развоју студије о снабдијевању гасом у склопу уговора о регионалном партнерству са Данским вијећем за избјеглице и Меморандумом о разумијевању са РЕДРИН-ом, меморандум о међусобној сарадњи за подршку пројекта "Тролејбус за Добрињу" са Источним Сарајевом, Општином Нови Град, Грасом Сарајево, Грасом Источно Сарајево, Министарством за промет и комуникације Кантона Сарајево, Скупштином града Источно Сарајево, Општинама Лукавица и Касиндол.

У току 2005 године, СЕРДА ће наставити пројекте започете у 2004 години а то су:

- Пројекат о развоју пословних инкубатора, пројекат о изради студија изводљивости за индустријске зоне, те регионални програм за побољшање квалитета инфраструктуре који се састоји од три пројекта:

- Јавна расвјета на раскрсћу Крупац,
- Расвјета тунела Каловита брда и
- Јавна расвјета на раскрсћу Враца,

Пројекти за побољшање система за одлагање смећа, успостављање портала на интернету и увођење ИСО стандарда 90001у општинама те за подршку 150 породичних газдинстава.

У току 2005 године, рад на пројектима везаним за покретање развоја пословних центара и израду студијских програма, који нису обухваћени средњорочним и дугорочним плановима СЕРДА-е али који су покренути на подстицај утемељивача и усвојени на Скупштини СЕРДА, ће бити отпочет.

Студије које треба израдити обухватиће питања попут бављења илегалним одлагањем отпада, оптималног кориштења природних изворских вода у региону, анализу програма и средстава за развој сеоских средина, анализу средстава, активности и програма за

кориштење самониклог љековитог биља у регији, те анализу корака које треба подузети за побољшање тролејбуске мреже и дистрибуције гаса у дијеловима регије.

Почетак рада на успостављању пословног инкубатора СЕРДА-е очекује се половином фебруара.

Централна регија

Представник Регионалне развојне агенције за Ц БиХ учествовао је у студијској посјети регији Сханнон, у организацији пројекта ЕУ РЕД. Посјета је била у периоду од 6-13. новембра.

Учесници студијског путовања, су упознати су са структуром, организацијом и аспектима дјеловања регионалних развојних агенција у Ирској те функционисањем подрегионалних мрежа у тој земљи. Упознати су и са и профилем регије, пројектима, програмима и питањима везаним за развој.

На Регионалном инвестицијском форуму о екологији и водама, одржаном 18 новембра у Сарајеву РДА је презентирала пројекат «Интегрални систем управљања отпадом у Централној регији».

Имплементацијом пројекта интегралног система управљања отпадом, створили би се увјети за :

- Рециклирање отпада и поновно кориштење искористиве сировине (папир, пластика, стакло, метали) и максимизирање енергетског користења (у цементној индустрији, целулозној итд.)
- увођење еколошки прихватљивих техника управљања отпадом за материјале који се не могу рециклирати
- редуцирање отпада и смањење број илегалних депонија
- лакши приступ контејнерима и другим средствима за скупљање смећа
- гарантрати већу ефикасност у услугама за прикупљање смећа

У циљу имплементације РЕДИ пројекта, финансираног од стране Шведске агенције за међународни развој Сида, РЕЗ је 07. септембра објавила 2004 позив за достављање пројеката :ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА РАЗВОЈ ПОДУЗЕТНИШТВА.

Циљ програма је промоција економског развоја и подузетништва на локалном, регионалном нивоу, а фонд обезбјеђен за ову намјену износи 100.000,00 €. РЕЗ је примио 9 приједлога од којих је, у складу са критеријима, Комисија за одабир пројеката одобрила свих 9 у укупном износу од 94,360.67 €. Који ће бити имплементирани на подручју регије Централне Босне и Херцеговине а тичу се развоја пољопривреде (узгој малина, откупне мреже за млијеко, пластеничка производња), јачање подузетништва младих и женског подузетништва, тржишног увезивања едукације подузетника у кориштењу савремених информационих техника.

РЕЗ је 23 новембра, у сарадњи са Амбасадом Краљевине Холандије, ИДЕА тимом и Удружењем-удругом привредника општине Травник је организирила 2. Трговински сајам и пословне сусрете између привредника БиХ и Холандије. Циљ овог сајма је да се унаприједи сарадња бх и холандских компанија, да се стимулише излазак домаћих компанија на холандско тржиште, као и да се унаприједи регионални и локални економски развој.

На том сајму се представило 25 предузећа из области текстила, дрвопрераде, прехранбене и металне индустрије. Осим њих ту су још били и 15 холандских подузетника, власника и директора компанија. Осим тога одржана је и радионица те презентација потенцијала за инвестирање холандским партнерима у Централну регију као и цијелу Босну и Херцеговину.

Директни резултати ових пословних сусрета су потписана 4 уговора, док ће још 4 нова уговора бити потписана у наредном периоду. Једна холандска компанија током ових пословних сусрета финализирила процес

регистрације компаније у нашем региону, што је директни резултат 1.Трговинске мисије одржане прошле године у Бугојну.

Директор РЕЗ-а, Амела Малићбеговић представила је методологију која се користи у Босни и Херцеговини у успјешном процесу званом Булдожер на Конференцији о искорјењивању сиромаштва кроз стварање добити, организованој у Свјетском институту за ресурсе у Сан Франциску од 12 до 14 децембра. Ова међународна конференција о приступу приватног сектора развоју – како пословање може “чинити добро и ићи добро”. На конференцији је учествовало 800 представника различитих пројеката, који се баве привредним развојем, из читавог свијета.

На конференцији је, између осталог, закључено да је најефикаснији начин помоћи приватном сектору дорпинос одрживом економском расту помагањем успјешног дјеловања на новим тржиштима- а нарочито оним која задовољавају потребе сиромашних те тржиштаима која испоручују робе и услуге што дају добре резултате како за друштво тако и за околину.

ФИНАНСИЈЕ И ФИСКАЛНИ СЕКТОР

Сви закони о индиректном опорезивању на државном нивоу

При крају децембра, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усвојила је

државни Закон о порезу на промет и Закону о порезу на акцизе.Усвајањем ових закона ван снаге су стављени ентитетски закони те закони Дистрикта Брчко као и уредбе везане за индиректно опорезивање.

По први пут, исте стопе индиректног опорезивања, проведбени прописи и систем плаћања функционишу у цијелој Босни и Херцеговини. Ово представља значајан корак напријед у побољшавању пословне климе у земљи.

Читав низ питања везаних за двоструко опорезивање (од којих се неким бавио и Булдожер) проистеклих из претходне ситуације, у којој су засебни порески режими функционисали у Федерацији, Републици Српској и Брчком, сада је ријешен. Проблем двоструког опорезивања – једна од главних неподстицајних мјера за улагања и отварање нових радних мјеста у БиХ – отклоњен је, пошто сада постоји један државни Закон о порезу на промет.

Укидање механизма за распојелу пореза на акцизе

Још један корак напријед представља укидање механизма за распојелу пореза од акциза, којим међуентитетска трговина акцизним робама (духан, алкохол, кафа, нафтни деривати) захтијева да се порез на акцизе плаћа у ентитету у коме је роба произведена или увезена, а онда опет, ако се те робе продају у другом ентитету. Захваљујући постојању државног Закона о порезу на акцизе и почетку функционисања јединственог рачуна (види доље), овај систем више није потребан.

Стварна корист од овога видљива је одмах. Механизам за распојелу пореза од акциза уништио је огроман дио међуентитетске трговине.Трговци нафтом у Федерацији већ су најавили да ће сада вршити набавку преко рафинерије у Босанском Броду у Републици Српској, пошто су препреке за пословање отклоњене.

Исто тако, ове мјере значе да ће Управа за индиректно опорезивање у наредних неколико мјесеци издати јединствене пореске и контролне маркице за акцизне робе (ИТА). Овим ће бити замијењене раздвојене контролне маркице Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Дистрикта Брчко.

Јединствени рачун почиње да функционише

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усвојила је и Закон о јединственом рачуну у мјесецу децембру, а почео је функционисати 1 јануара 2005 године. Јединствени рачун функционише! Сви приходи од царина, акциза и пореза на промет сада иду на јединствени рачун.

Са увођењем ПДВ-а (што се тренутно планира за јануар 2006 године), сви индиректни порези (царине, акцизе и ПДВ) уплаћиваће се на јединствени рачун.

Приходи са јединственог рачуна ће се најприје користити за финансирање државе, на основу усвојеног буџета. Преостала средства онда директно иду Федерацији, Републици Српској и Брчком у складу са договореном формулом о расподјели прихода.

Раније се држава финансирала путем трансфера из ентитета и уговореног плаћања Брчког.

Дебата око опорезивања духана

У медијима је дошло до значајне дебате о повећању цијена духанских производа по основу акциза. Акцизна пореска стопа на духанске производе повећана је јединственим договором Управног одбора Управе за индиректно опорезивање, а након што је државни парламент донио закон.

Једно питање које није наглашено у медијима – питање које ће требати јасно растумачити и непрестано понављати до увођења ПДВ-а јесте да је порез само једна компонента коначне продајне цијене, коју не утврђује пореска стопа већ тржиште.

Нова дебата је послужила као даљи показатељ све веће нормализације у Босни и Херцеговини. Захтјеви духавног лобија за промјеном опорезивања акциза може, а не мора, бити корисно. Но, значај онога што се десило не може се пренаглашавати. Сада, само један државни закон треба измијенити и допунити, а не неколико ентитетских закона. Опширност дебате око овога питања и сама одражава успјех ове реформе. Када се измјена пореских стопа не би примјењивала како треба, нико не би ни примијетио.

Порез на додатну вриједност (ПДВ)

Завршна фаза реформе индиректног опорезивања десила се са увођењем ПДВ-а, још увијек планираног за 1 јануар 2006 године.

12 јануара, Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине усвојио је усклађену верзију Закона о ПДВ-у, утврђујући јединствену стопу од 17 посто, са нултом стопом за извоз.

Ово је био храбар корак Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, али потребан за Босну и Херцеговину. Успјешно увођење ПДВ-а, заједно са до сада постигнутим, значајно ће ојачати повјерење улагача у пословни амбијент Босне и Херцеговине.

Буџет

На вријеме и одговорно

Унаточ чињеници да су оба ентитета морала извршити ребаланс својих буџета за 2004 годину, посљедњи квартал 2004 посвједочен је значајним успјехом у области фискалне политике, што је можда највеће постигнуће у овоме подручју од рата.

Прво, Законом о јединственом рачуну рационализован је темељни механизам за финансирање државе. У претходним годинама огроман дио прихода за државне институције састојао се од трансфера из ентитета. Од 1 јануара 2005 године финансирање државе заснива се на директним алокацијама са

јединственог рачуна. По том систему један дио прихода од индиректних пореза (царине, акцизе и порез на промет на акцизе) које је прикупила Управа за индиректно опорезивање аутоматски ће бити алоцирана државним институцијама, у складу са усвојеним буџетом.

Друго, државни и ентитетски министри финансија потписали су аранжман са ММФ-ом почетком децембра са обавезом да се усвоји буџет у износу од КМ336.7 милиона, поштујући границу консолидованог дефицита од 45.6 милиона КМ (укључујући вандбуџетска средства ентитета) као што је предложио ММФ.

Као посљедица, парламенти у оба ентитета усвојили су буџет прије краја 2004 године, а Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усвојила је буџет на државном нивоу за 2005 годину на Представничком дому 12 јануара 2005- што је најранији рок икада постигнут.

Јасно је да је правовремена и одговорна фискална политика на нивоу државне владе Босне и Херцеговине обиљежила посљедњи квартал 2004 године.

Институционалне промјене у расподјели прихода, међутим, повећале су неизвијесност на нижим нивоима, нарочито у Федерацији.

Иако је порез на промет на акцизе ишао Федерацији, приходи од пореза на промет ишли су кантонима у складу са Законом о припадности прихода из 1996 године. С почетком функционисања јединственог рачуна и са потребним повећаним финансирањем државе, кантони нису сигурни у износ пореза на промет на акцизе које могу очекивати у 2005 години. Из тога разлога углавном, само је пет кантона усвојило буџете прије истека 2004 године.

ПОЉОПРИВРЕДА

Јачање свијести

Значајне почетне процјене прихода од пољопривреде након придруживања нових земаља чланица Европској унији указују да је утицај на сектор пољопривреде највјероватније у огромној мјери позитиван, прије свега као резултат приступа јединственом тржишту и provedбе јединствене политике пољопривреде. Почетне процјене прихода од пољопривреде за 2004 годину показују годишњи пораст од 3.3.посто у Европској унији као цјелини – те просјечних 53.8 посто за нове земље чланице¹.

Овај запањујући раст није постигнут преко ноћи. Резултат је пољопривредних реформи које су трајале годинама у процесу који је претходио придруживању, у комбинацији са структуралним средствима ЕУ у истом периоду.

Када бисмо поредили дефицит у вањској трговини Босне и Херцеговине у пољопривреди са избалабсираном трговином у области пољопривреде коју су оствариле неке друге земље лако је закључити да се те земље дјелотворније концентришу на израду политике пољопривреде од Босне и Херцеговине.

Ово се мора промијенити – Босна и Херцеговина не може обезбиједити структурална средства за пољопривреду све док не проведе реформе назначене у Европској студији о изводљивости, укључујући и успостављање процедура сертификације у ветеринарству, агенције за фитосанитарна питања, агенције за провјеру исправности хране, те provedбу неких други структуралних реформи у сектору пољопривреде.

¹ Accession boosts farm income in new Member States by more than 50%, says Eurostat
<<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/1509&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

У току 2004 година Босна и Херцеговина учинила је значајан напредак у сектору ветеринарства, али у области заштите здравља биља и исправности хране још увијек је мало помака напријед-што ће засигурно имати негативан утицај на обезбјеђивање помоћи ЕУ.

У току 2004 године неколико међународних организација бавило се питањем управљања земљиштем. Утврђени проблеми били су: недоследан правни оквир, недовољно добро управљање јавним земљиштем, неодговарајући приступ земљи и мале површине парцела.

У посљедњем кварталу 2004 године Вијеће министара Босне и Херцеговине, Европска комисија и ОХР организовали су Конференцију о пољопривреди, гдје је извршена презентација резултата Функционалног прегледа сектора пољопривреде који је сачинила ЕУ) пројекат рађен у склопу једног ширег пројекта о јавној администрацији. Један од главних закључака конференције био је да је Босни и Херцеговини хитно потребна ефикаснија администрација у сектору пољопривреде. Уколико то не буде постигнуто, неће бити прилива средстава ЕУ, а даље интеграције у европске структуре биће блокиране. На конференцији је закључено да је једно од главних средстава помоћу којих пољопривреда може да буде побољшана успостављање Министарства за пољопривредну и развој сеоских подручја Босне и Херцеговине. Проблем недовољно доброг управљања земљом било је поменуто на конференцији коју је крајем крајем 2004 године у Сарајеву организовао УНФАО као дио пројекта чија је намјера сачињавање преглед и евиденција земљишта као ресурса послје рата.

Унаточ чињеници да је природа овог и других проблема уопште узев схваћена, преостаје отежавајући недостатак политичке концентрације на ова питања. Пољопривреда представља један од четири најугроженијих сектора у привреди Босне и Херцеговине (отприлике двије трећине становништва живи

у унутрашњости и овиси о обради земље и производњи хране, те пољопривреда представља неких 12 посто БНД) и ако не представља неки приоритет у смислу израде политике на било ком нивоу власти.

Јасно је да је Босни и Херцеговини потребан ефикасан систем ветеринарства, јединствен и правни оквир и одговарајуће институције за заштиту здравља биља и исправност прехранбених производа, као и обухватан програм за пољопривреду као цјелину. Питања попут сертификације и административна изградња институција, обрадивих парцела мале површине, подстицајне мјере које би потакле тржишну и прифитабилну производњу, услуге из области научног истраживања, услуге из подручја заштите здравља животиња, одговарајућа инспекција, управљање земљиштем и расположивост земљишта, обука и обезбјеђивање стручне помоћи треба да буду стављени на дневни ред. Сада постоји свијест међу политичарима да небављање тим питањима на дисциплинован и одлучан начин има изравне и негативне посљедице на привреду—али та свијест се развија недопустиво споро.

Једнако је јасно да ће ЕУ обезбиједити помоћ за подршку реформи—али само када тренутне иницијативе у сектору пољопривреде буду водиле ка закључку који указује да су органи власти озбиљни у намјери да побољшају администрацију и оперативну климу у пољопривреди Босне и Херцеговине.

Ово није питање од академског интереса. Тренутно, вриједност увоза хране Босне и Херцеговине 16 пута је већа од вриједности извоза, а незапосленост у сеоским срединама влада без икакве потребе - То се може и мора ријешити без даљих одлагања, а одржане конференције и договорене политике у току 2004 године указују на начин на који би се то могло и остварити.

Статистички боље него раније

Након дужих одлагања до којих је дошло из првенствено политичких разлога, Вијеће министара је коначно потврдило именовање замјеника директора Агенције за статистику Босне и Херцеговине 16 септембра 2004 године. Прије него што је било могуће потврдити ова постављења, требало је извршити измјене и допуне Закона о статистици Босне и Херцеговине којима се уређују радна мјеста замјеника директора.

Ускоро након постављења на ове руководне положаје, Агенција је отпочела са процесом успостављања Вијећа за статистику Босне и Херцеговине. Успостављено је у новембру 2004 године. Вијеће за статистику представља стручно савјетодавно тијело Вијећу министара, које ће помагати у утврђивању статистичке политике и обезбјеђивању поузданих статистичких услуга.

Израда средњорочног званичног статистичког програма за период од 2005-2008 године утврђује се Законом о статистици Босне и Херцеговине, а чију је припрему извршила Агенција и усвојило Вијеће за статистику у првој половини јануара 2005 године. Статистичких програмом утврђују се циљеви и активности потребни за provedбу статистичке стратегије/политике, повезивањем домаћих и међународних приоритета те постојећих капацитета и могућности.

Наредни кораци у успостављању поузданог статистичког система Босне и Херцеговине укључиће дефинисање односа, сарадње, организације и надлежности Агенције односно ентитетских завода за статистику.. У том смислу, државна агенција и ентитетски заводи морају, по Закону о статистици Босне и Херцеговине, израдити годишње планове рада и правилнике о унутрашњој организацији.

Транспорт

Кретање у правом смјеру

У сектору саобраћаја посвједочен је одређени напредак у посљедњем кварталу 2004 године, иако је много више тога могло бити постигнуто уз већу политичку подршку.

Требало је да о Закону о жељезницама у децембру расправља Вијеће министара Босне и Херцеговине. Овај је закон од кључног значаја за привредни развој Босне и Херцеговине пошто ће обезбједити основ за реструктурисање овога сектора према стандардима које је утврдила ЕУ. То неће значити само већу ефикасност у сектору већ и боље могућности транспорта за домаћу тешку индустрију чији ће властити раст бити ограничен могућим уским грлима у саобраћају у БиХ. Нажалост, због интервенције Владе Федерације Босне и Херцеговине, закон је повучен са дневног реда Вијећа министара и о њему се још није расправљало на Вијећу министара. Од императивног је значаја да Вијеће министара усвоји овај закон до краја првог квартала ове године најкасније, јер Босна и Херцеговина неће моћи уживати бенефиције позајмница и међународне техничке помоћи уколико буде и даље владала оваква ситуација.

6 децембра ОХР, заједно са другим међународним организацијама и БХ Стеел-ом, организовао је конференцију о инфраструктури у Зеници. Презентације су извршили ОХР, ЕБРД, ЈИЦА, и ЕЦ као и министар комуникација и транспорта Бранко Докић.

Преовладавајући закључак ове конференције био је да ће у контексту даљег развоја БиХ, саобраћај највјероватније представљати кључну разлику у наредних неколико година.

Конференција у Зеници услиједила је након раније одржаног семинара у организацији

ЕБРД у Сарајеву, гдје се питањем саобраћаја бавило у регионалном контексту.

ЕКОНОМСКА ТРАНЗИЦИЈА

Приватизација

Правно и административно окружење још увијек незадовољавајуће

Приватна турска фирма Кастамону Ентегре појавила се као најповољнији инвеститор у Натрон, Маглај. Услови уговора о мјешовитој својини тренутно се приводе крају, а на томе сада раде представници садашњег власника, Владе зеничко добојског кантона, и будућег улагача. УСАИД и ОХР одиграли су одређену улогу у омогућавању овог оживљавања Натрона.

1 децембра 2004 године Влада републике Српске поставила је Владимира Мачкића, некадашњег члана извршних структура клиничког центра у Бањалуци, за директора Дирекције за приватизацију Републике Српске. Дирекција за приватизацију већ је израдила свој годишњи план и упркос недавној политичкој турбуленцији у Републици Српској, темпо приватизације у Републици Српској ће највјеројатније бити настављен.

Директор Федералне агенције за приватизацију Решад Жутић ће се крајем свога мандата, почетком прољећа 2005 године, повући. Мандат његовог замјеника истиче отприлике у исто вријеме. Влада Федерације још није отпочела процедуру избора и постављења њихових насљедника.

Влада Федерације усвојила је, или је у процесу усвајања, неколико контроверзних измјена и допуна и нових закона из подручја приватизације. Најштетнији амандмани остављају могућност да се у већ приватизованим предузећима, или у онима која су већ пред продајом, у свако доба врши ревизија, и тако ствара енормна правна несигурност. Један други проблематичан скуп

измјена и допуна би забрањивао да стране фирме са већинским државним власништвом учествују у приватизацији у Босни и Херцеговини. Ако се у потпуности буду усвојиле и досљедно примјењивале, ове би мјере смањиле повјерење и јавности и страних улагача и институције Федерације Босне и Херцеговине, поткопале правни систем и довеле до тешких ситуација при већ ограниченим ресурсима у судовима и приватизацијским агенцијама.

Институције у оба ентитета у великој мјери нису биле у могућности да користе стечајни поступак као начин реструктурисања предузећа у државној својини, а нарочито код предузећа код којих још увијек постоје одрживе пословне и производне линије. Стечајни поступак предузећима омогућава да се реорганизују и смање број запослених и нагомилане дугове. Реазлози за одлагање покретања сречајног поступка укључују недостатак политичке воље, недостатак механизма за утврђивање и привлачење погодних улагача, те неадекватни управљачки капацитети за припрему пословних планова усклађених са међународним стандардима.

Пословно окружење

Ентитетски закони о рачуноводству и ревизији

С намјером успостављања обавезних рачуноводствених стандарда као и стандарда ревизије те увођења кодекса понашања за цијелу Босну и Херцеговину, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усвојила је Закон о рачуноводству и ревизији 29 јуна 2004 године. Закон је објављен у службеном гласилу 10 септембра 2004 године.

Овај законски акт представља значајан корак напријед, пошто не само да утврђује једнообразни приступ рачуноводству и ревизији, већ се бави и оштром критиком праксе рачуноводства и ревизије у Босни и Херцеговини. а би својим одредбама дали снагу и обезбиједили једнообразну примјену принципа у цијелој земљи, ентитети и

Дистрикт Брчко сада треба да усвоје одговарајуће законе који су у потпуности усклађени како са законом на државном нивоу тако и међусобно.

Ентитетски закони о рачуноводству и ревизији усвојени су на објема владама у децембру 2004 године и сада чекају разматрање на парламенту. Ако буду донесени без одлагања и у облику који није у супротности са циљевима реформе сектора рачуноводства и ревизије, допринијеће стварању система који се заснива на четири главна принципа: (1) независности и интегритета професије рачуновођа и ревизора; (2) само-регулације, у складу са интерно прихваћеним и утврђеним стандардима; (3) заштите јавности; и (4) континуирано побољшавање стандарда.

Увођењем ових принципа, ново законодавство ће Босну и Херцеговину ускладити са међународно признатом праксом и тако допринијети настојањима земље да буде у складу са ацџуис цоммунитаире. Стога је од изузетне важности да ово законодавство не буде изложено беспотребном одлагању или предмет лоше конципираних измјена и допуна. Ова се четири принципа морају задржати, а прилика коју ово законодавство представља за ревитализацију и регенерацију професије рачуновођа и ревизора у Босни и Херцеговини не смије бити пропуштена.

Ентитетски закони о регистрацији предузећа

Државни оквирни закон о регистрацији предузећа усвојен је на Парламентарној скупштини Босне и Хрцеговине 29 јула 2004 године, а бјављен у службеном гласилу 10 септембра 2004 године. Главна му је сврха деинисањеначина на који се обавља регистрација предузећа у ентитетима и Дистрикту Брчко, као и усклађивање државног закона, ентитетских закона као и закона Дистрикта Брчко са прописима ЕУ. Обезбјеђује брзу и једнообразну процедуру регистрације предузећа у цијелој Босни и Херцеговини и примјењује се на сва предузећа која у Босни и Херцеговини

оснивају, како домаћа тако и страна правна лица.

Да би одредбе овога државног закома имале ефекта и да би се обезбиједила једнообразна примјена принципа овога закона у цијелој земљи, ентитети и Дистрикт Брчко морају усвојити одговарајуће законе, који су у потпуности усклађени како међусобно тако и са државним законом.

Законодавна процедура на ентитетском нивоу је, међутим, још увијек у прелиминарној фази. Влада Републике Српске усвојила је Нацрт закона о регистрацији предузећа тек 30-ог децембра 2004 године, док нацрт овога закона у Федерацији тек треба да иде на владу. Ово споро напредовање реформе (која се проводи уз помоћ Одјела за међународни развој Велике Британије) може одаслати негативне сигнале међународним и домаћим инвеститорима. Додатно забрињава и могућност да кредит Свјетске банке БЕАЦ, који представља услов за, између осталог, и provedбу ове реформе, може доћи у питање.

Даље кретање напријед је јасно. Кораци потребни за успостављање ефикасније пословне климе у Босни и Херцеговини, који ће подстакнути улагања и омогућити оснивање нових предузећа и нових радних мјеста, већ су утврђени. Сада је на политичарима да те кораке и подуму. Што раније то ураде то ће прије грађани осјетити корист која ће из овога проистећи.

Булдожер

Наступа ново доба

Директно укључење ОХР-а у процес рада Булдожера званично је завршено крајем

2004 године. Координација овим процесом сада је у рукама Удружења послодаваца Босне и Херцеговине, након примопредаје која је трајала неколико мјесеци.

Систематско јачање улоге актера из Босне и Херцеговине, како се међународна заједница све више повлачила у позадину, настављено је и у трећој фази. У првој фази, ОХР је био у улози стране која је вршила координацију цјелокупног процеса, од сакупљања почетних сугестија од предузетника па све до потврђивања provedбе реформи. У другој фази, основано је шест регионалних комисија и једна национална комисија Булдожера за пољопривреду. Те комисије су преузеле на себе одговорност да сакупе информације од предузетника о томе шта све отежава пословање у Босни и Херцеговини. Када би сакупили те информације формулисали би реформске приједлоге који би коначно ишли на владу. У другој фази, премијери су успоставили Јединице за хитне реформе. Те јединице, које су се састојале од младих и стручних државних службеника из најрелевантнијих министарстава, добиле су задатак да врше координацију усвајања и provedбе ових реформи. Улога ОХР-а била је у помагању на изградњи ресурса за нове структуре те цјелокупној координацији активности.

Регионалне комисије Булдожера тако су наставиле са даљим побољшањима у своме раду као представници јавног и приватног сектора. Цјелокупна координација, која је у току друге фазе још увијек била у надлежности ОХР-ове јединице Булдожер, постепено је прелазила на новоосновано Удружење послодаваца Босне и Херцеговине.

50 реформских приједлога који су одабрани и формулисани у току треће фазе формално је представљено органима власти 10 јануара 2005 године на церемонији одржаној у хотелу Холидеј Ин у Сарајеву. Удружење послодаваца Босне и Херцеговине ће сада радити на стварању публицитета везаног за реформе да би лобирање било максимално дјелотворно. Јединице за хитне реформе, којима асистенцију пружају Комисије Булдожер, објасниће реформе званичницима у органима власти и парламентарцима, у настојању да убрзају процес усвајања. Коначно, provedба реформи мораће

бити верифицирана, а процјена резултата извршена.

Са завршетком треће фазе, укупно 150 реформи ће бити предложено властима. Већина тих реформи ће вјероватно произвести значајна побољшања у пословном амбијенту Босне и Херцеговине. То само по себи представља значајно постигнуће. Међутим, једнаку важност као и ове реформе има успостављање дијалога између јавног и приватног сектора. Конвенционални форум за овакву врсту дијалога представља економско вијеће које је сада уобичајено у многим модерним економски развијеним земљама. Оваква вијећа већ постоје у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској, али не и на нивоу Босне и Херцеговине. Логички сљедник Иницијативе Булдожер, након треће фазе би стога требало да буде Споцијално и економско вијеће на државном нивоу. Разговори са заинтересованим странама у БиХ и међународном контексту у овом смислу сада су у току.

НАЈНОВИЈЕ ЕКОНОМСКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА БиХ

Економски показатељи у БиХ за период јануар-октобар 2004

Извори: ЦББХ, ФБиХ и РС заводи за статистику, Економско одјељење ОХР-а

Индикатор	БиХ (ЦББХ просјечна)
ГДП номинални 2000 (Million KM) ГДП номинални 2003 (Million KM) Номинални пораст 2000-2003	10,050 12,170 + 21%
Збирни Индекс у индустријској производњи јануар - новембар 2004 / јануар - новембар 2003	11156
Индекс потрошачких цијена	0.6% (year end 2003)
Просјечна нето плата (у KM)	499.13
Број регистрованих незапослених	451.294
Број пензионера Просјечна пензија (у KM)	464,180 197
Увоз 01/04 - 11/04 (Million KM) Извоз 01/04 - 11/04 (Million KM) Дефицит	9,534,413 2,829,702 (-6,704,711)

